

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензентки, к.пед.н., доцентки Солодовник Тетяни Олександрівни
на дисертаційну роботу Качайла Костянтина Володимировича
«Формування культури ділового спілкування
майбутніх лікарів у закладах вищої освіти»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки**

Аналіз дисертаційної роботи Качайла Костянтина Володимировича «Формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти», представленої для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», дозволяє здійснити всебічну оцінку її актуальності, рівня наукової аргументованості положень і висновків, достовірності та значущості отриманих результатів, а також визначити наукову новизну й теоретичну та практичну цінність проведеного дослідження.

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами

Актуальність теми зумовлена сучасними тенденціями розвитку системи охорони здоров'я та вищої медичної освіти, які висувають підвищені вимоги до професійної підготовки лікаря як фахівця, здатного не лише до якісної клінічної діяльності, а й до ефективної міжособистісної та професійної комунікації. Упровадження пацієнтоорієнтованої моделі надання медичних послуг, розширення міждисциплінарної взаємодії та зростання ролі командної роботи актуалізують потребу у високому рівні культури ділового спілкування лікарів.

Особливої значущості набуває сформованість культури ділового спілкування майбутніх лікарів у контексті їхньої взаємодії з пацієнтами, родичами хворих, медичним персоналом, адміністрацією закладів охорони здоров'я та представниками суміжних професій. Недостатній рівень культури ділового спілкування може призводити до професійних конфліктів, зниження довіри пацієнтів, погіршення якості медичних послуг і зростання ризиків медичних помилок, що підкреслює соціальну та професійну значущість окресленої проблеми.

Водночас аналіз практики підготовки майбутніх лікарів засвідчує недостатню системність і цілеспрямованість роботи з формування культури ділового спілкування у закладах вищої освіти, що обумовлює потребу в науково обґрунтованих підходах, моделях і педагогічних умовах її ефективного формування.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження повністю узгоджується з науково-дослідною роботою кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені академіка І. А. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») за темою «Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в системі підвищення якості їх підготовки» (№ ДР 0124U004395).

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукову новизну дисертаційного дослідження становлять теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені педагогічні умови формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти, набули уточнення ключові поняття дослідження та критерії рівнів культури ділового спілкування майбутнього лікаря та їх показники. Вперше розроблено комплексну педагогічну модель формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої медичної освіти, також подальшого розвитку набули форми, методи і засоби забезпечення педагогічних умов формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти.

Дисертаційна робота характеризується внутрішньою логічною цілісністю та чіткою структурованістю, що забезпечує повне й системне висвітлення ключових аспектів досліджуваної проблематики. Побудова дисертації узгоджується з логікою наукового пізнання та послідовно відображає реалізацію основних завдань дослідження на теоретичному, соціальному й практичному рівнях. Сформульовані висновки є обґрунтованими, корелюють із поставленими завданнями та підтверджуються відповідним змістовим наповненням структурних компонентів роботи.

4. Практична цінність одержаних результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження автора полягає в експериментальній перевірці педагогічних умов формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти, що створює передумови для їх широкого впровадження в освітній процес закладів вищої медичної освіти. Теоретичні положення та практичні результати роботи можуть бути використані викладачами під час організації аудиторної й позааудиторної роботи зі студентами, розроблення освітніх програм, навчальних курсів, тренінгів і створення навчально-методичних посібників, а також здобувачами освіти у процесі різних видів професійної підготовки. Матеріали дослідження доцільно застосовувати й у системі підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої медичної освіти.

5. Повнота викладення матеріалів дисертації в наукових працях, які опубліковані автором

За результатами дослідження дисертаційної роботи опубліковано 15 публікацій, серед яких: 6 – статті у періодичних наукових фахових виданнях України категорії Б, 9 – у збірках матеріалів наукових конференцій.

6. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

У вступі дисертації подано обґрунтування актуальності обраної теми, визначено рівень її наукової розробленості та зв'язок із відповідними науковими програмами і планами. Окреслено мету й завдання дослідження, представлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичну цінність, особистий внесок автора, а також інші положення, що становлять предмет захисту.

У першому розділі «Теоретико-методологічні аспекти формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти» здійснено ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз проблеми формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів. Автором уточнено й систематизовано ключові поняття дослідження, зокрема «культура спілкування», «культура ділового спілкування», «культура ділового спілкування

майбутнього лікаря», обґрунтовано доцільність застосування особистісно-орієнтованого підходу як провідної педагогічної стратегії. Розкрито специфіку ділового спілкування в медичній сфері, визначено його функції, принципи та етичні засади. Значну увагу приділено аналізу зарубіжного досвіду формування комунікативної культури у системі медичної освіти, що дало змогу окреслити перспективні напрями його адаптації до умов вітчизняної вищої медичної школи. Розділ створює міцне теоретичне підґрунтя для подальшого наукового пошуку.

Другий розділ «Стан розробки проблеми у педагогічній теорії та практиці» розкриває сучасний стан розробки проблеми формування культури ділового спілкування у педагогічній теорії та практиці закладів вищої медичної освіти. У ньому проаналізовано зміст навчальних програм і дисциплін, спрямованих на розвиток комунікативної культури студентів-медиків, визначено їх потенціал і обмеження. Автором обґрунтовано структуру культури ділового спілкування майбутнього лікаря, виокремлено її компоненти, критерії, показники та рівні сформованості. На основі теоретичного аналізу визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування культури ділового спілкування, а також розроблено комплексну педагогічну модель, що інтегрує теоретичну, практичну та рефлексивну підготовку студентів. Розділ має виразний аналітико-конструктивний характер і логічно поєднує теорію з практикою.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти» представлено організацію та результати дослідно-експериментальної роботи, спрямованої на перевірку ефективності визначених педагогічних умов і розробленої моделі формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів. Описано етапи експерименту, методики діагностики, особливості впровадження педагогічних умов у навчальний процес. Наведено результати кількісного, якісного та статистичного аналізу, які засвідчують позитивну динаміку рівнів сформованості культури ділового спілкування у студентів експериментальної групи. Отримані дані переконливо підтверджують доцільність і результативність запропонованого педагогічного

забезпечення. Розділ має завершальний, узагальнювальний характер і логічно підводить до загальних висновків дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість висновків підтверджується комплексним використанням методів наукового дослідження, зокрема теоретичних, емпіричних і математико-статистичних, а також репрезентативністю експериментальної бази. Результати констатувального й формувального етапів педагогічного експерименту переконливо доводять ефективність запропонованих педагогічних умов і розробленої моделі формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів. Отримані кількісні та якісні показники засвідчують позитивну динаміку рівнів сформованості досліджуваної якості в експериментальній групі.

Загалом ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи є високим, що свідчить про належний науково-методичний рівень дослідження та його відповідність вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

7. Достовірність отриманих результатів та висновків

Надійність і наукова обґрунтованість результатів дослідження забезпечуються використанням комплексу загальнонаукових методів, зокрема теоретичних, емпіричних та статистичних. Відповідно до поставленої мети було сформульовано завдання, розв'язання яких ґрунтувалося на аналізі значного обсягу наукової й навчально-методичної літератури українською та іноземними мовами. Результати дослідження пройшли належну апробацію в процесі участі дисертанта у всеукраїнських і міжнародних наукових та науково-практичних конференціях.

8. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

У результаті аналізу тексту дисертаційної роботи порушень принципів академічної доброчесності не встановлено. Факти використання текстових запозичень без належних посилань на джерела інформації відсутні. Посилання та список джерел інформації, що охоплює праці вітчизняних і зарубіжних

науковців, оформлено відповідно до встановлених вимог. У дисертації дотримано етичні норми і правила, визначені Законом України «Про освіту».

Зауваження та побажання до дисертаційної роботи

1. У першому розділі, попри ґрунтовний теоретичний аналіз, окремі положення мають описовий характер; доцільним було б посилити авторську інтерпретацію та аналітичне узагальнення розглянутих наукових підходів.

2. Некоректно сформульовано назву розділу 2, яка не повною мірою відображає його змістове наповнення та логіку викладу матеріалу. Уточнення й корекція назви розділу сприяли б більшій відповідності між заявленою проблематикою та фактичним змістом представленого дослідження.

3. Теоретичне обґрунтування педагогічної моделі формування культури ділового спілкування могло би бути доповнено більш розгорнутим аналізом взаємозв'язків між її структурними компонентами та етапами реалізації в освітньому процесі.

4. Рукопис дисертації містить орфографічні помилки, недоліки семантичного та синтаксичного характеру, друкарські огріхи.

Наведені зауваження носять конструктивний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновки

Результати аналізу дисертаційної роботи, анотацій українською та англійською мовами, а також опублікованих наукових праць дають підстави стверджувати, що дослідження Качайла Костянтина Володимировича «Формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти» є цілісною, завершеною та самостійною науковою працею, яка становить суттєвий внесок у розвиток вітчизняної педагогічної науки й освітньої практики.

Отже, враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їх практичну значущість вважаємо, що дисертаційне дослідження Качайла Костянтина Володимировича «Формування культури ділового спілкування майбутніх лікарів у закладах вищої освіти» відповідає вимогам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сам автор, Качайло Костянтин Володимирович, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензентка – кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри педагогіки та психології
управління соціальними системами
ім. акад. І.А. Зязюна Національного
Технічного Університету «Харківський
Політехнічний Інститут»

Тетяна СОЛОДОВНИК

Підпис *Тетяна Солодовник*
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Микола Миколайович
"01" січня 2026.

